

Ontwikkeling extreme neerslag

Masterclass klimaatadaptatie
Kennemerland, 18 mei 2017.

Harry van Luijtelaar, Stichting RIONED

Doel: voorkom regenwateroverlast !

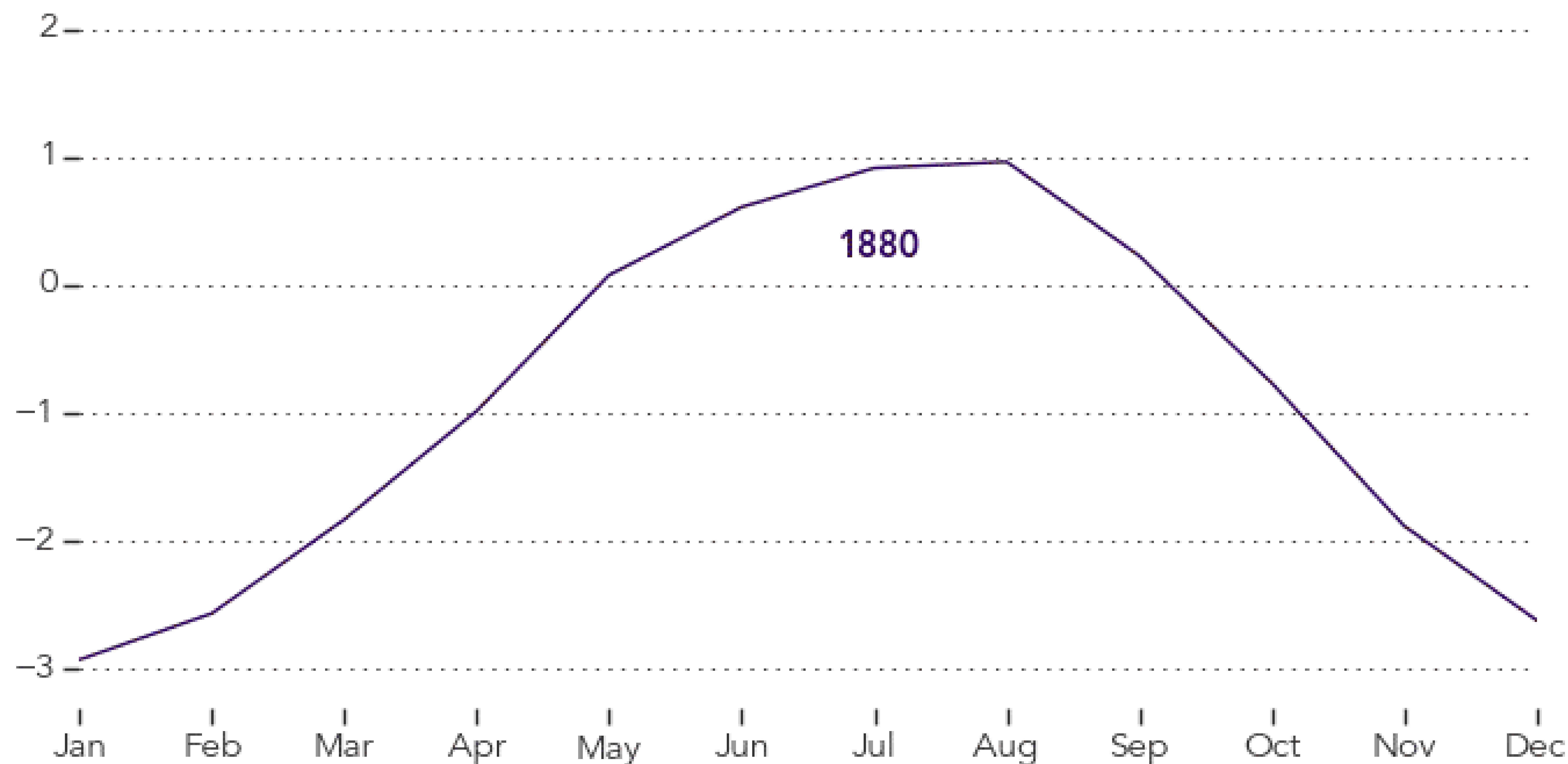
- Schade door onderlopen gebouwen
- Gevaar voor gezondheid
- Met doelmatige oplossingen

Wereldtemperatuur 1880 - 2016

Temperature Anomaly ($^{\circ}\text{C}$)
(Difference from 1980-2015 annual mean)

<https://go.nasa.gov/2q3mEJA>

Tov jaargemiddelde periode 1980-2015

Zwaarste bui De Bilt 13 juni 1953

- De Bilt, 43 mm in 60 minuten (1953)
- De reeks van de De Bilt is bepalend voor de statistieken in Nederland!

Zwaarste buien deze eeuw

- Apeldoorn, 120 mm in 75 minuten (2009)
- Herwijnen 94 mm in 70 minuten (2011)
- Deelen, 75 mm in 60 minuten (2014)
- Munster, 220 mm in 90 minuten (2014)
- Kopenhagen, 150 mm in 120 minuten (2011)

<http://bit.ly/2rCmfOK>

Overzicht presentatie

- Rol functioneren rioolstelsel.
- Perceptie extreme waarden.
- Wat is extreme neerslag.
- Welke maatregelen werken (niet).

Rol rioolstelsel

- Voor niet-insiders
- Hoe werkt een rioolstelsel
- Rol voorkomen regenwateroverlast

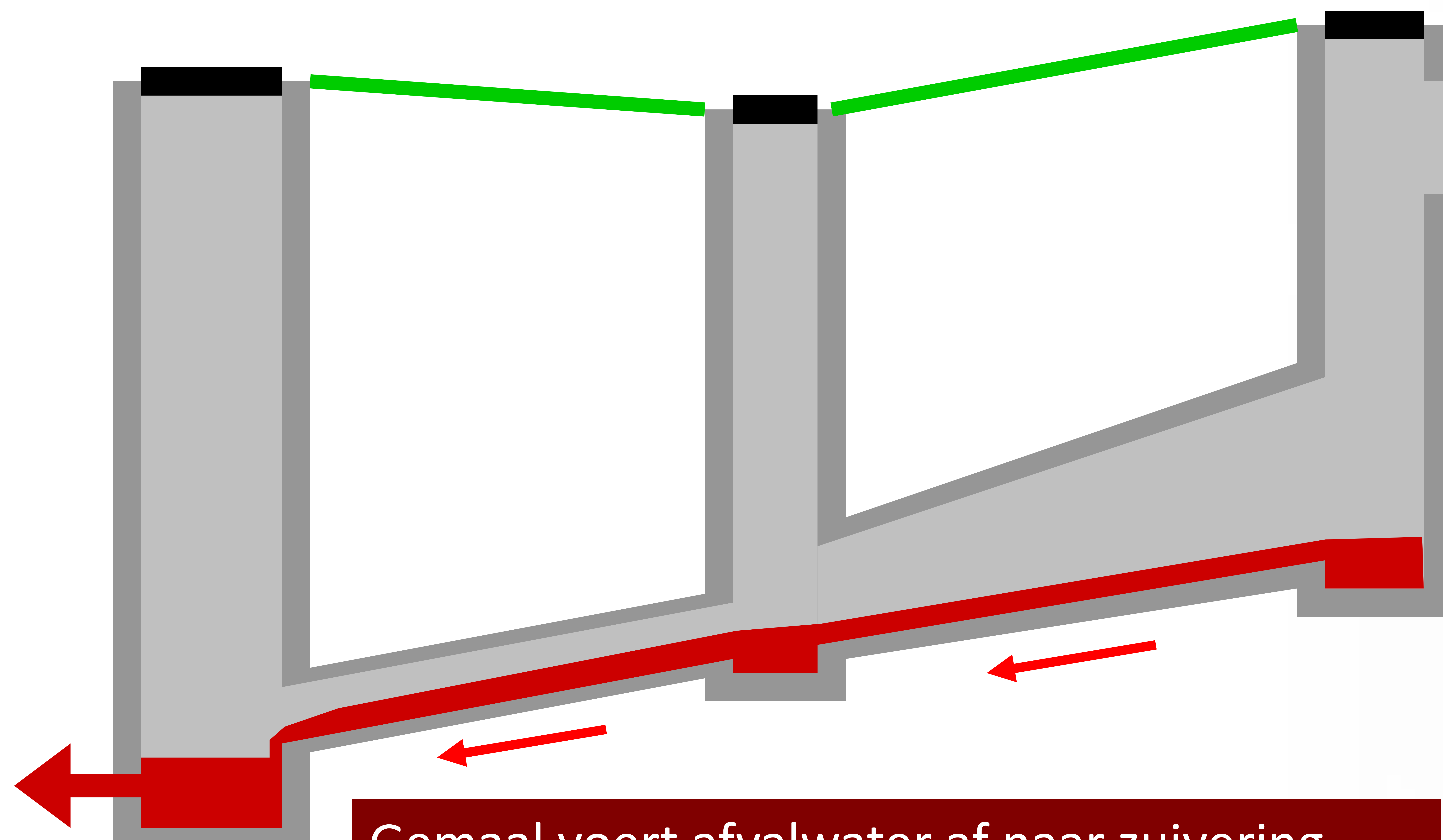
Regenwateroverlast

Het functioneren van rioolstelsel
speelt bij echt extreme buien geen
doorslaggevende rol in het
voorkomen van regenwateroverlast !

Hoe werkt een (gemengd) rioolstelsel ?

Droog weer

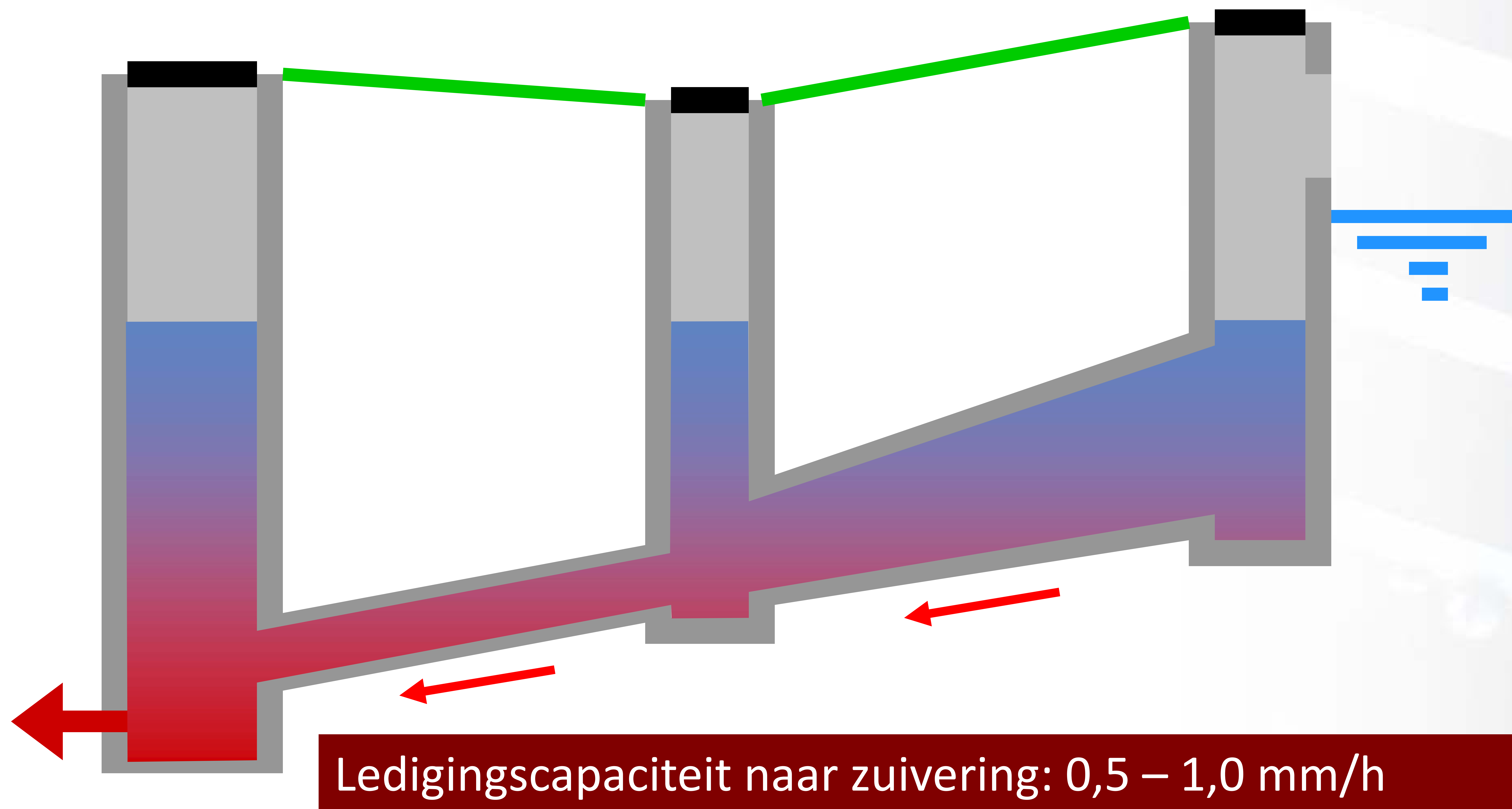

Gemaal voert afvalwater af naar zuivering

Regenweer

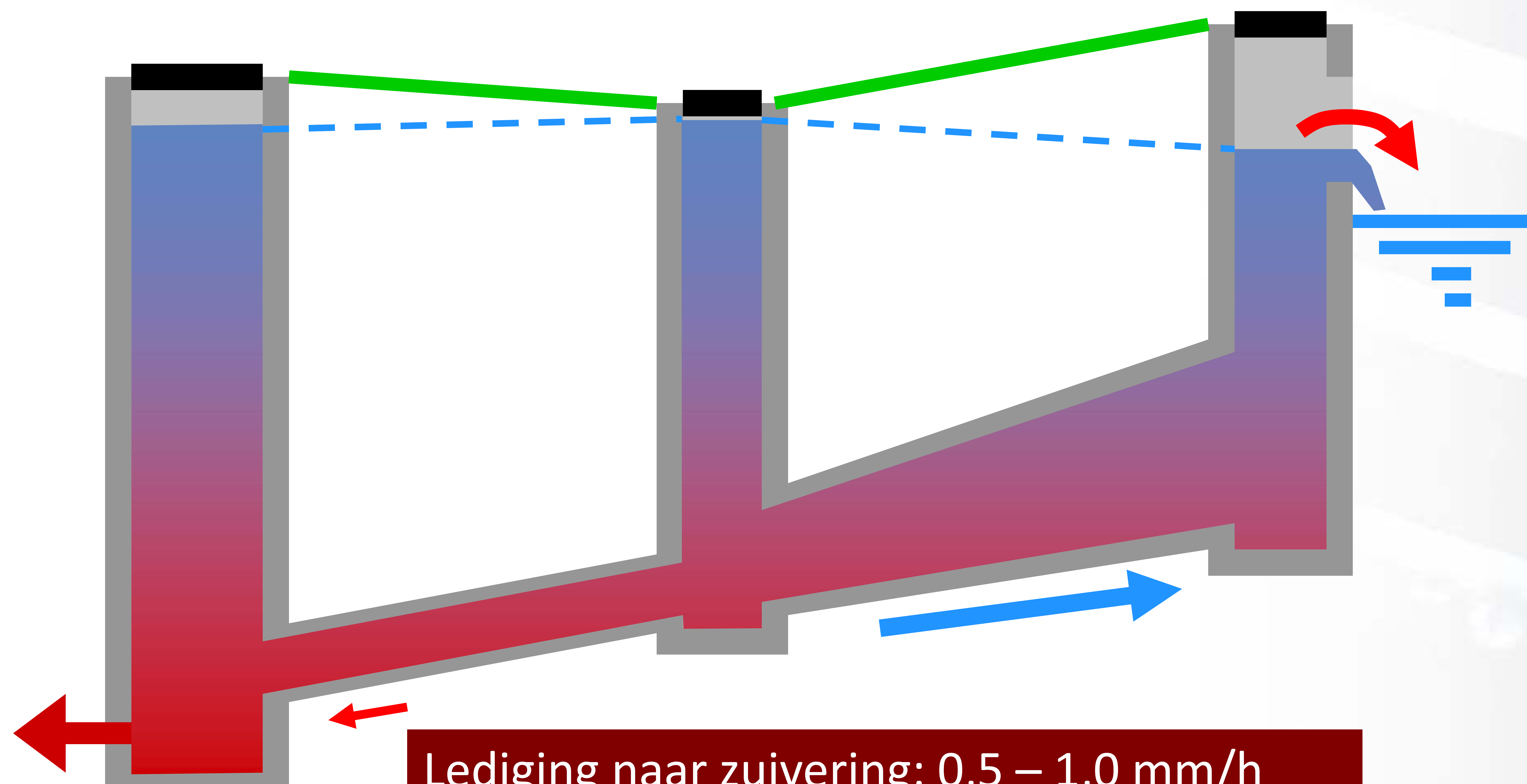
Een rioolstelsel heeft een inhoud van circa 7 mm neerslag

Rioolstelsel begint over te lopen

Overloop via overstorten: 20 – 40 mm/h

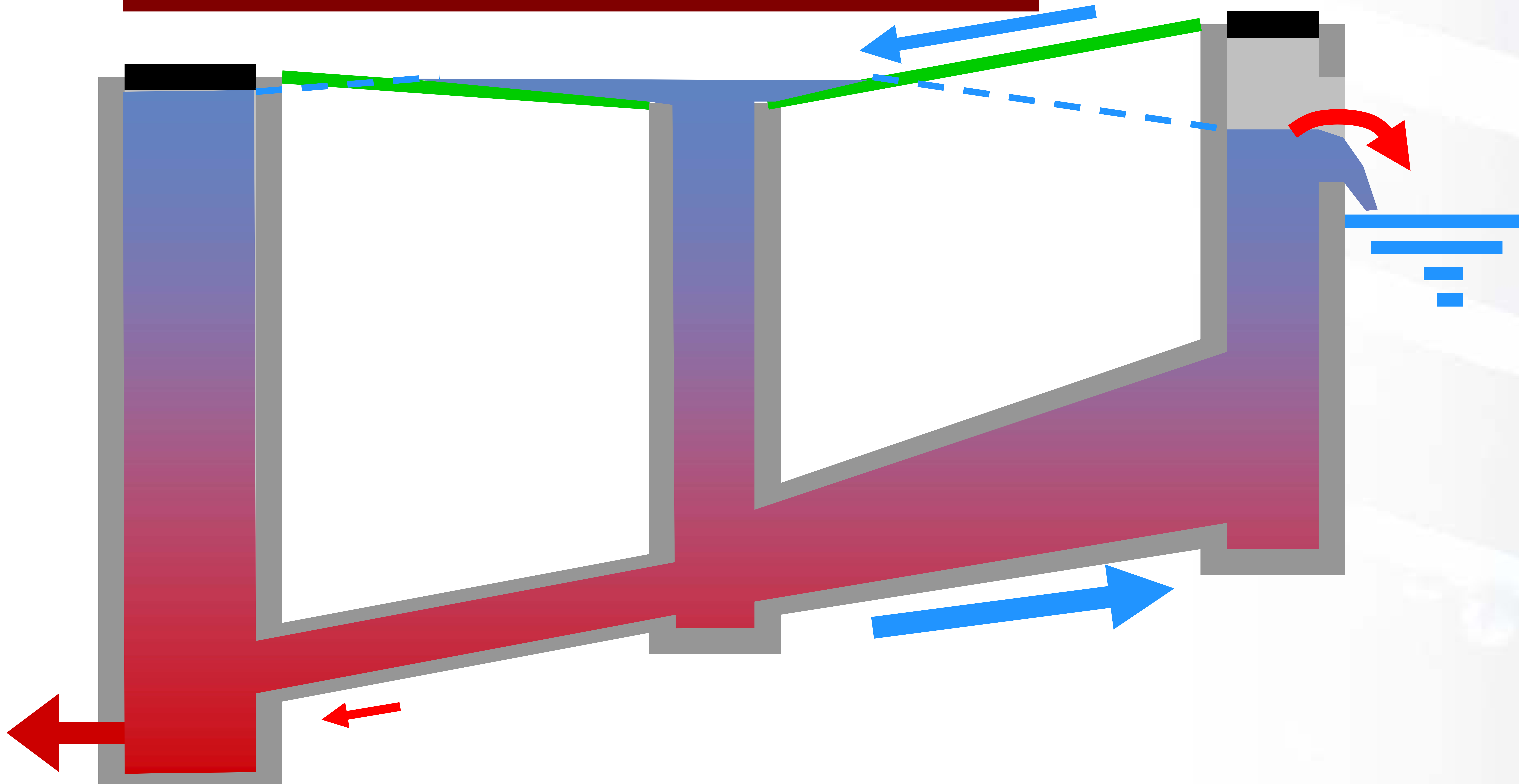

Lediging naar zuivering: 0,5 – 1,0 mm/h

Overloopcap. beperkt: Water op straat

Berging “water op straat”: 10 – 40 mm

Rol van een rioolstelsel

- Verplaatsen regenwater naar oppervlaktewater bij (zeer) zware buien, via overstorten.
- Beperken omvang en duur water op straat/overlast !
- Afvoer naar gemaal ledigt alleen het stelsel

Major / minor systeem

- Rol inrichting bovengrond

Riolering = minor system

RAINTOOLS [V0.34] - WATEROPSTRAAT (R60-30) | HOTKEYS | HELP | INSTELLINGEN | INLOOP | DEFAULTS | GRAFIEKEN | EXPORTEER

REKENTOOL PROJECTEN NEERSLAGREEKSEN VERDAMPING BUIEN SIMULATIE RESULTATEN STOFFEN INFO

SYSTEEM ONDERDELEN

- ☒ DAK OPPERVLAKE
- ☒ STRAAT OPPERVLAKE
- ☒ RIOOL

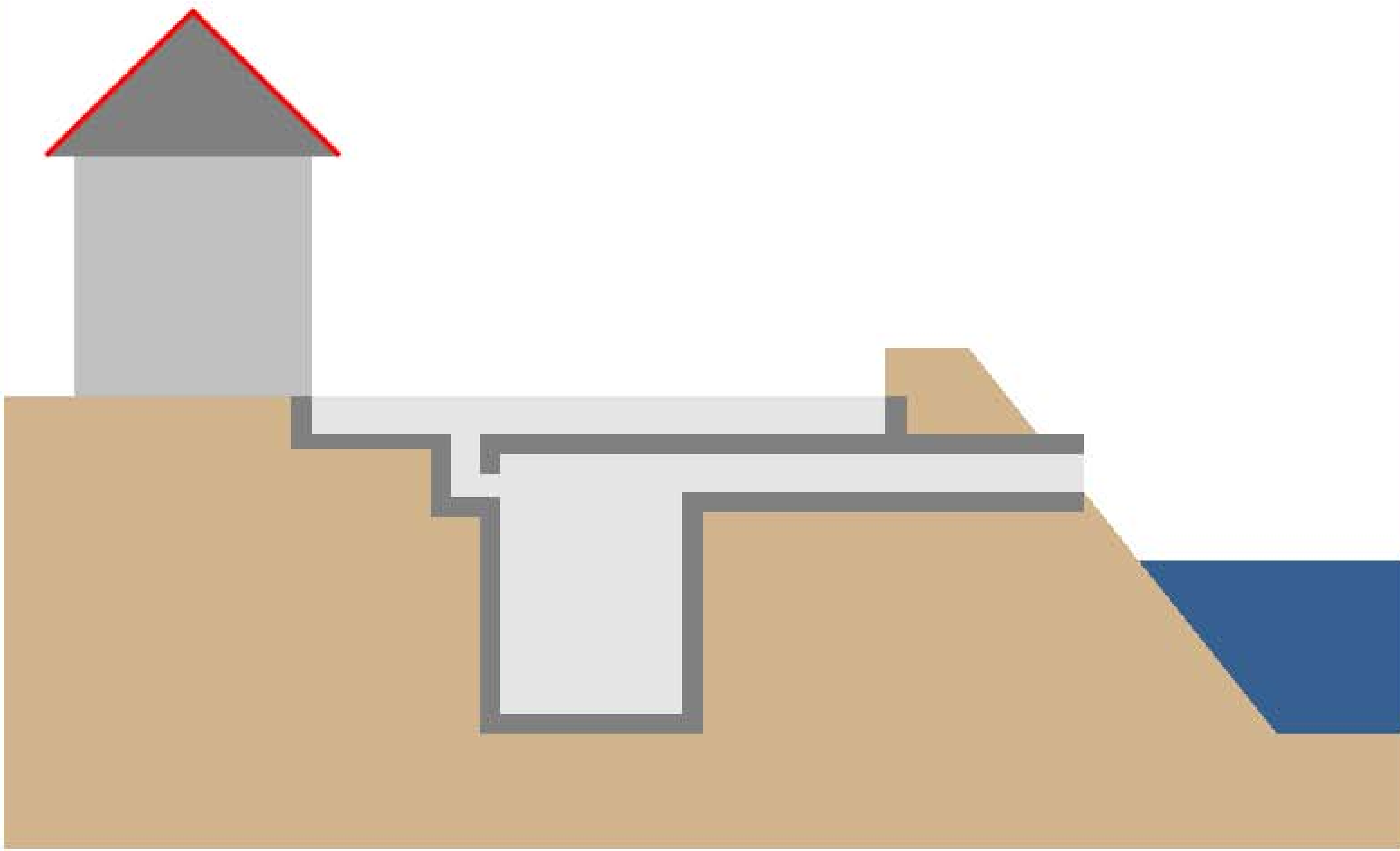
GEGEVENS DAK OPPERVLAKE

oppervlakte: 500 m²

berging: 0 mm

verdamping factor: 0

SCHEMATISERING SITUATIE

SCHEMATISERING OVERZICHT GEGEVENS

KEUZE NEERSLAGREEKSEN

aan/uit: ☐

neerslagreeks: Regio_H+_2014

begin datum: 1906-01-01

eind datum: 2015-01-01

verdampingsreeks: standaard

overlooppauze: 1440 min

neerslagpauze: 300 min

KEUZE BUIEN

verdamping: mm/d

duur simulatie: min

reguliere buien	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☒ 8
	☒ 9	☒ 10		
extreme buien	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8
aangepaste buien	☒ 1	☒ 2	☐ 3	☐ 4
	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8
	☐ 9	☐ 10		

REKENEN

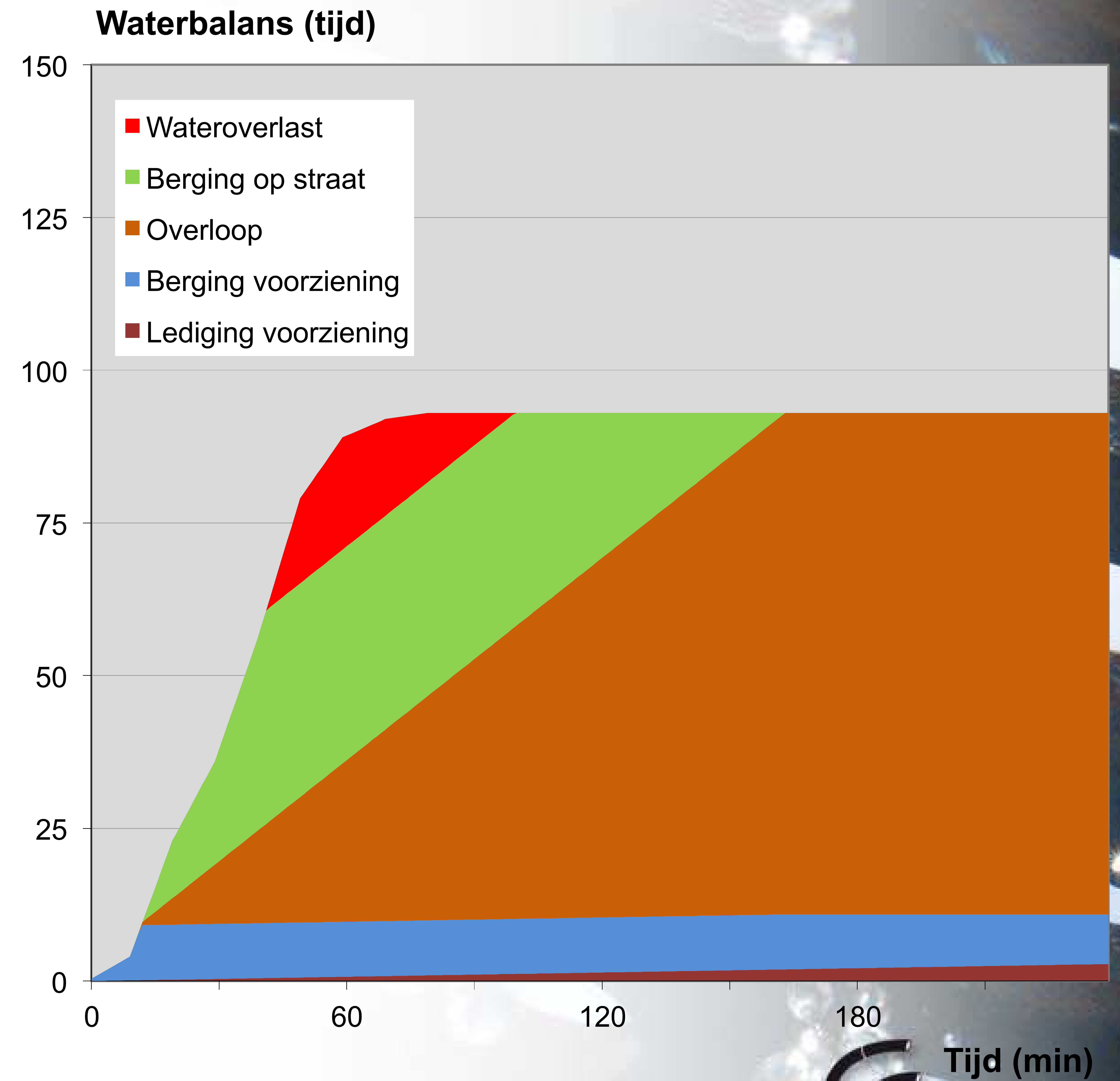
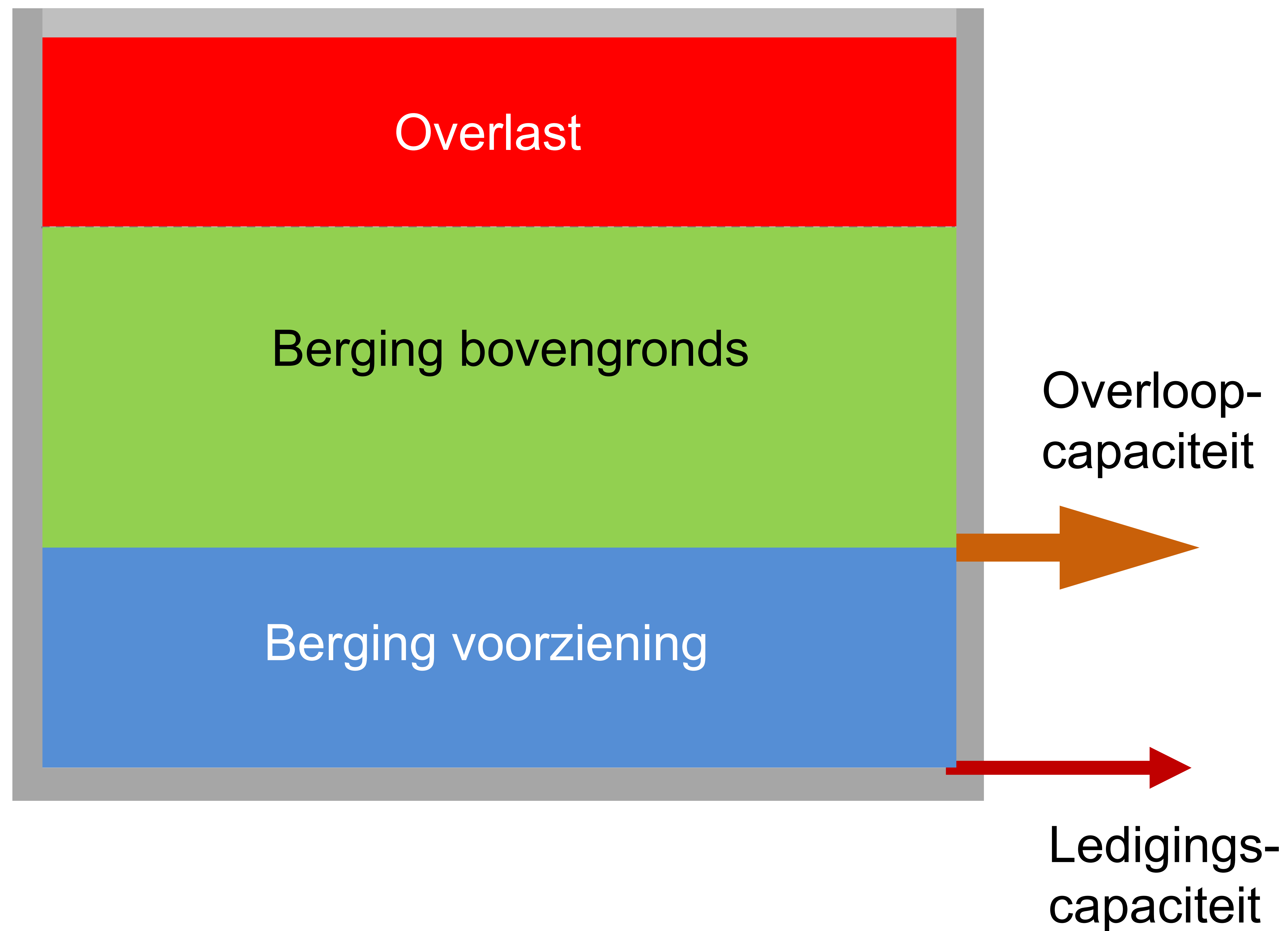
Bovengrond = major system

www.raintools.nl

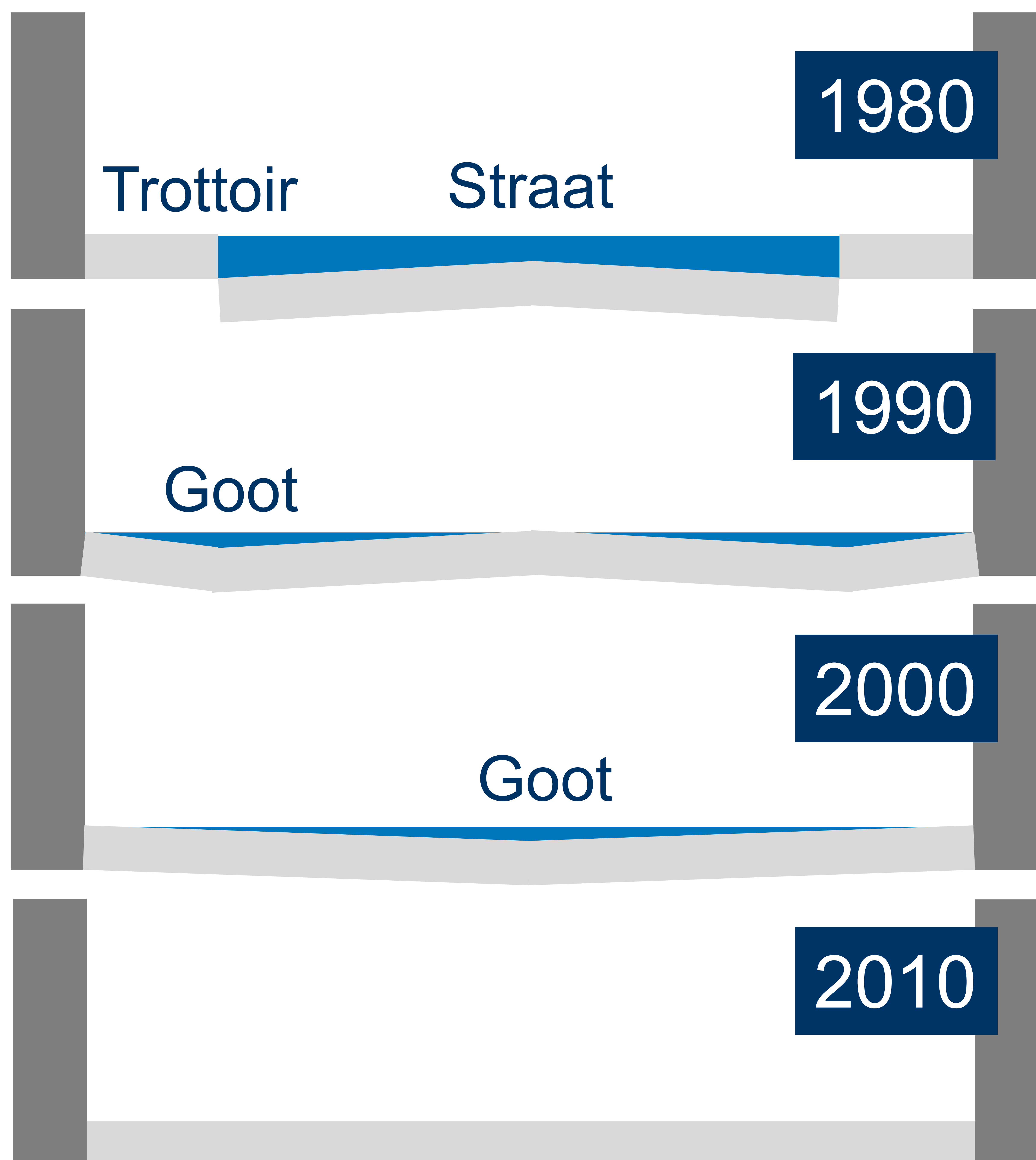

Waterbalans (tijd)

Vervlakking

- Stoepranden verdwijnen geleidelijk
- Vooral in winkelcentra ligt het straatpeil gelijk aan vloerpeil winkels
- Woningpeilen worden steeds lager aangelegd
- Waterberging op straat is afgenomen

Perceptie extreme waarden

- Herhalingstijd extreme bui
- Kans op wateroverlast
- Statistiek punt of ruimte

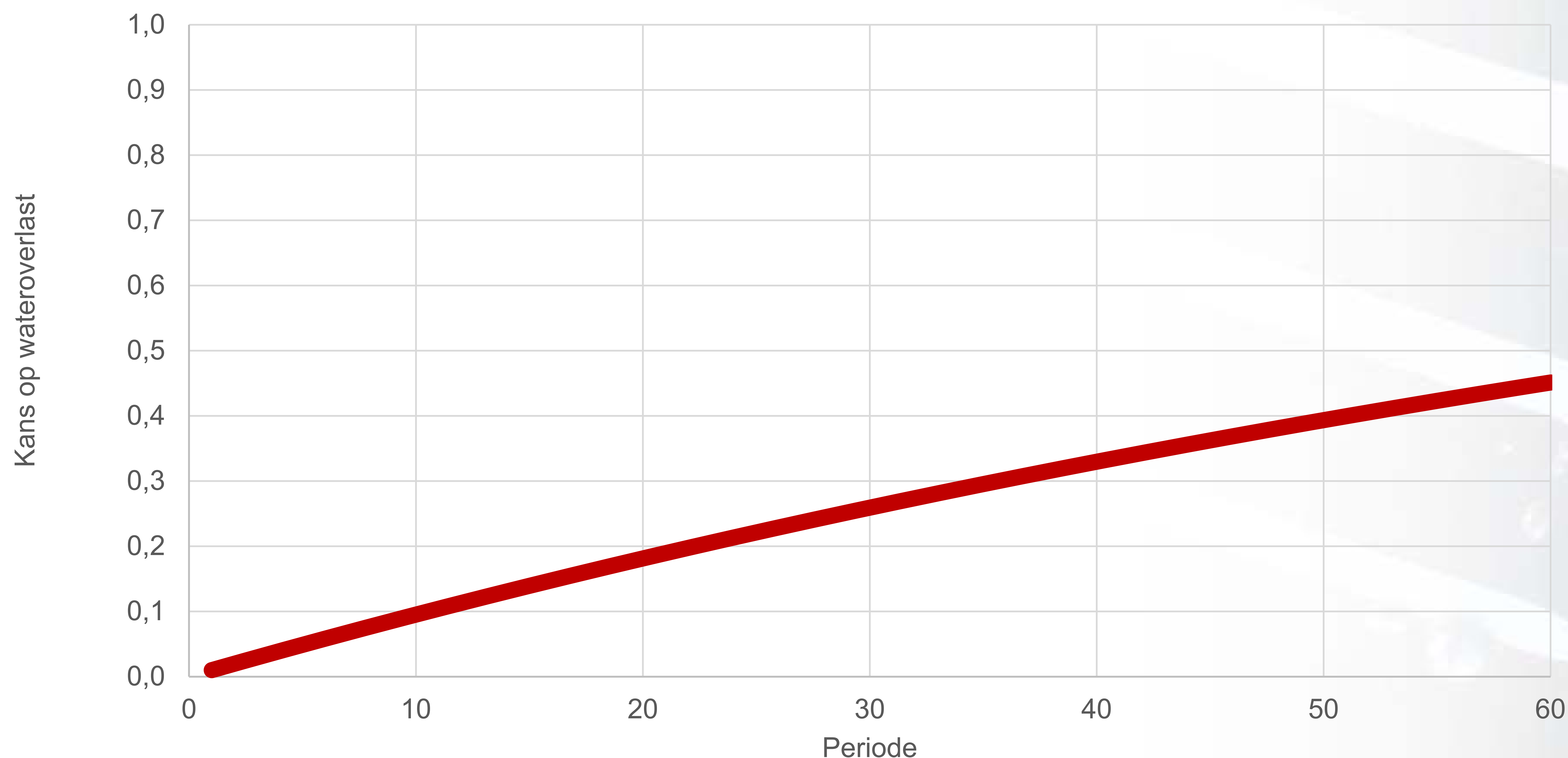
T100 gebeurtenis

- Hoe groot is de kans dat u in de komende 60 jaar wordt getroffen door een T100 jaar gebeurtenis.
- Hoe groot is die kans door klimaatontwikkeling als de herhalingsstijd van die gebeurtenis in 60 jaar afneemt tot T10 jaar.
- Hoe vaak valt 60 mm in een uur ergens in NL?

T100 gebeurtenis, periode 60 jaar

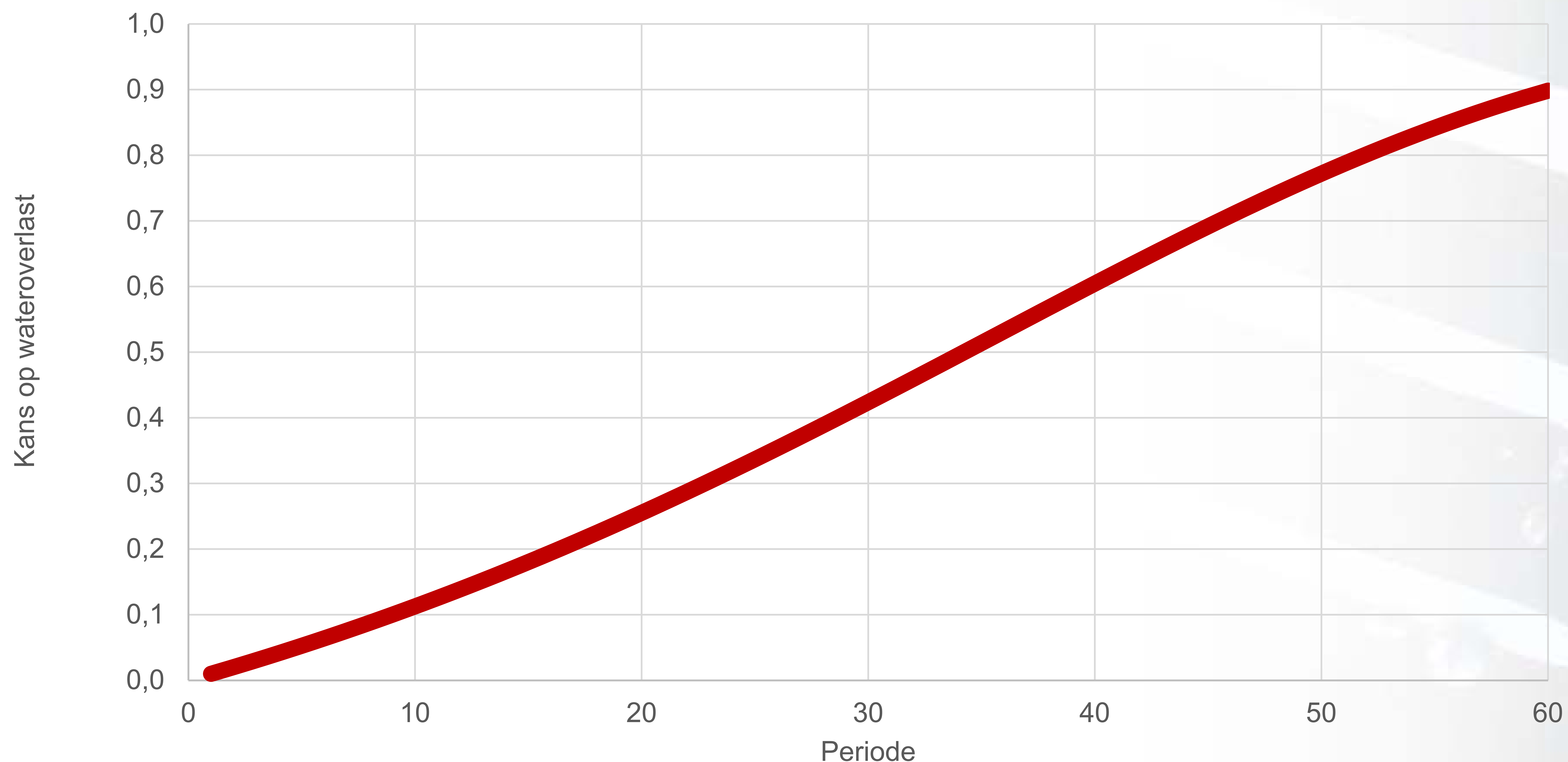
T100 beschermingsniveau

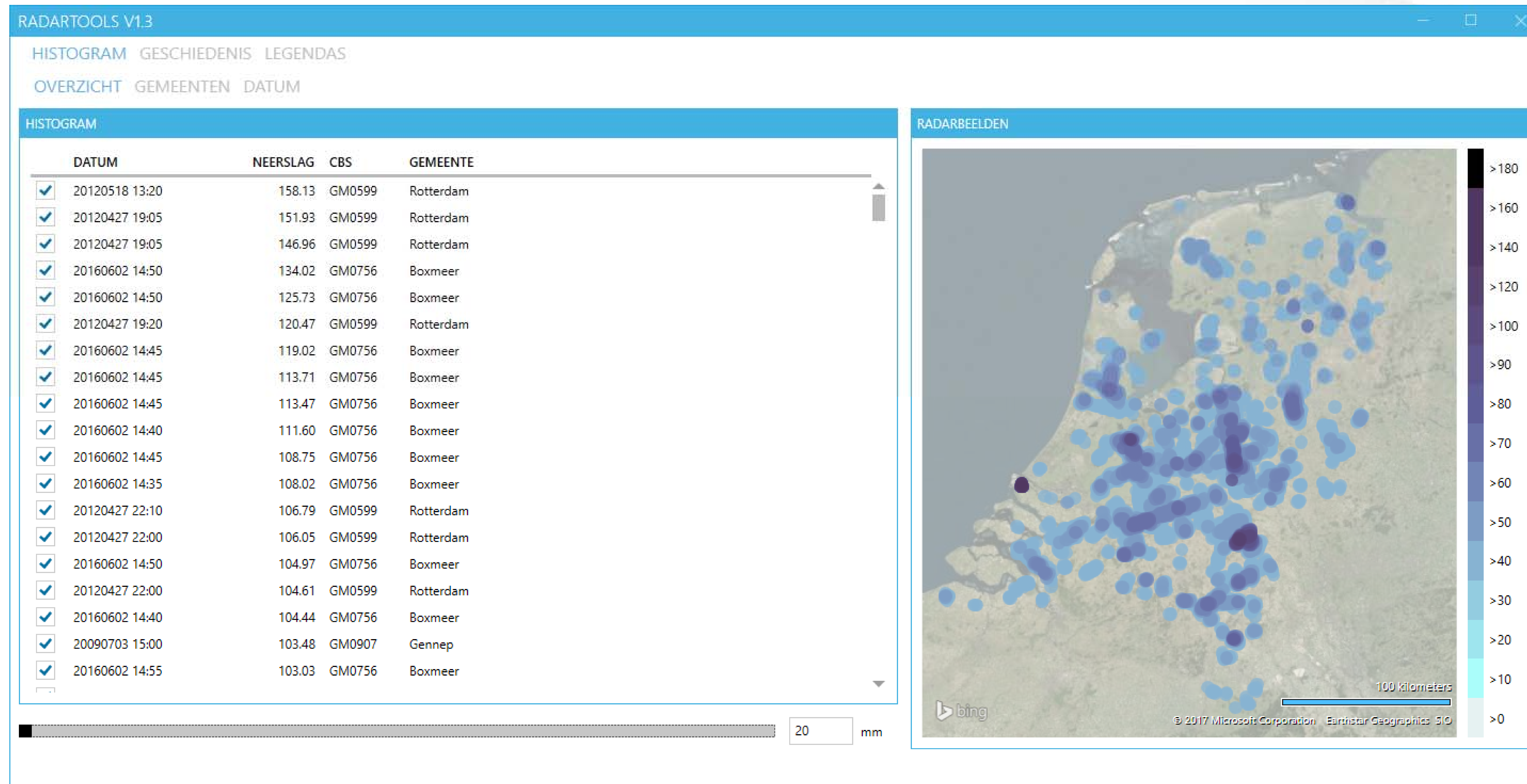
T100-T10 gebeurtenis, periode 60 jaar

T100 - T10 beschermingsniveau

Ursom > 40 mm ergens in NL

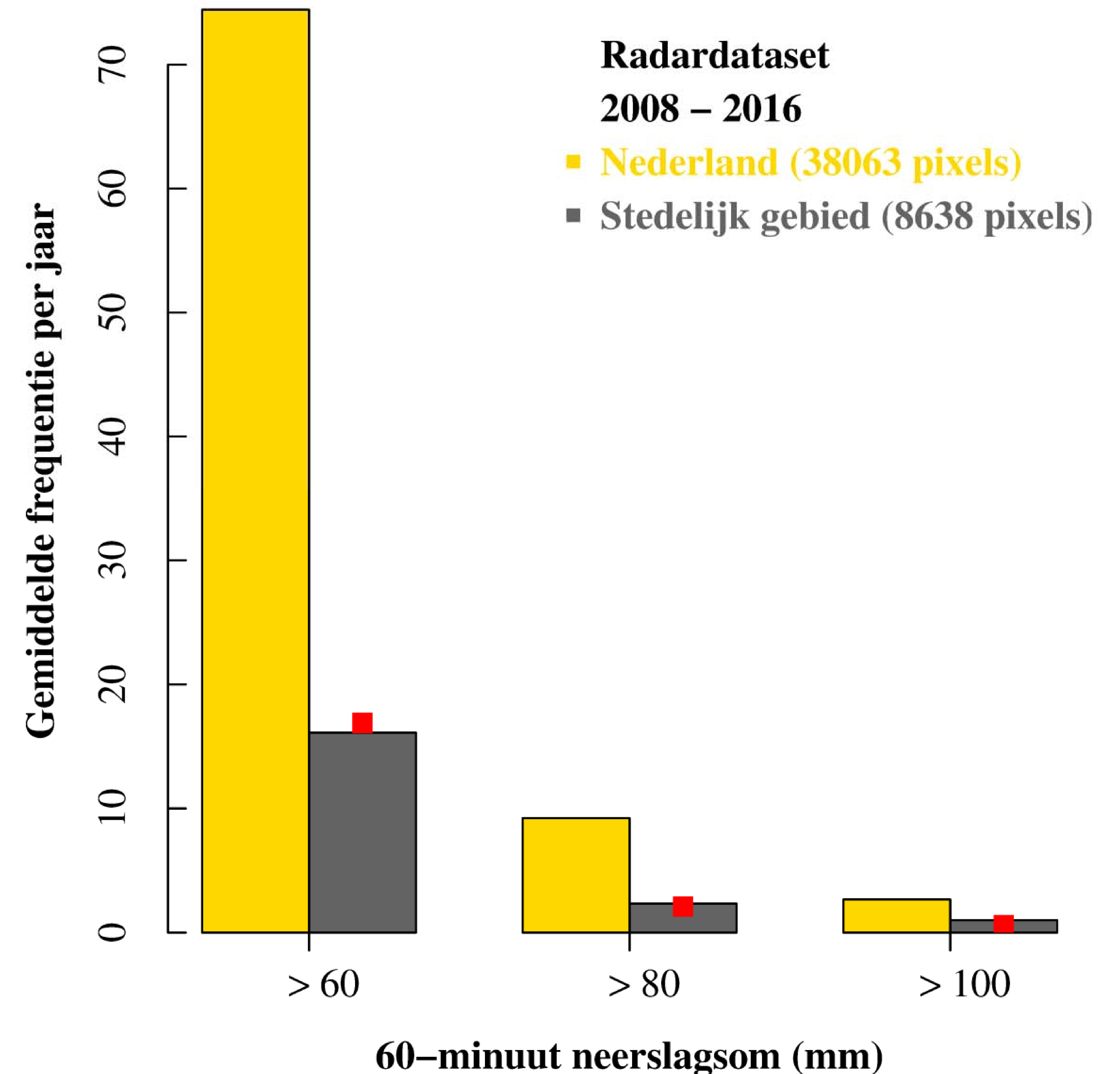
Radarwaarnemingen 2008 t/m 2016, 9 jaar

Hoe vaak valt extreme neerslag ergens in Nederland

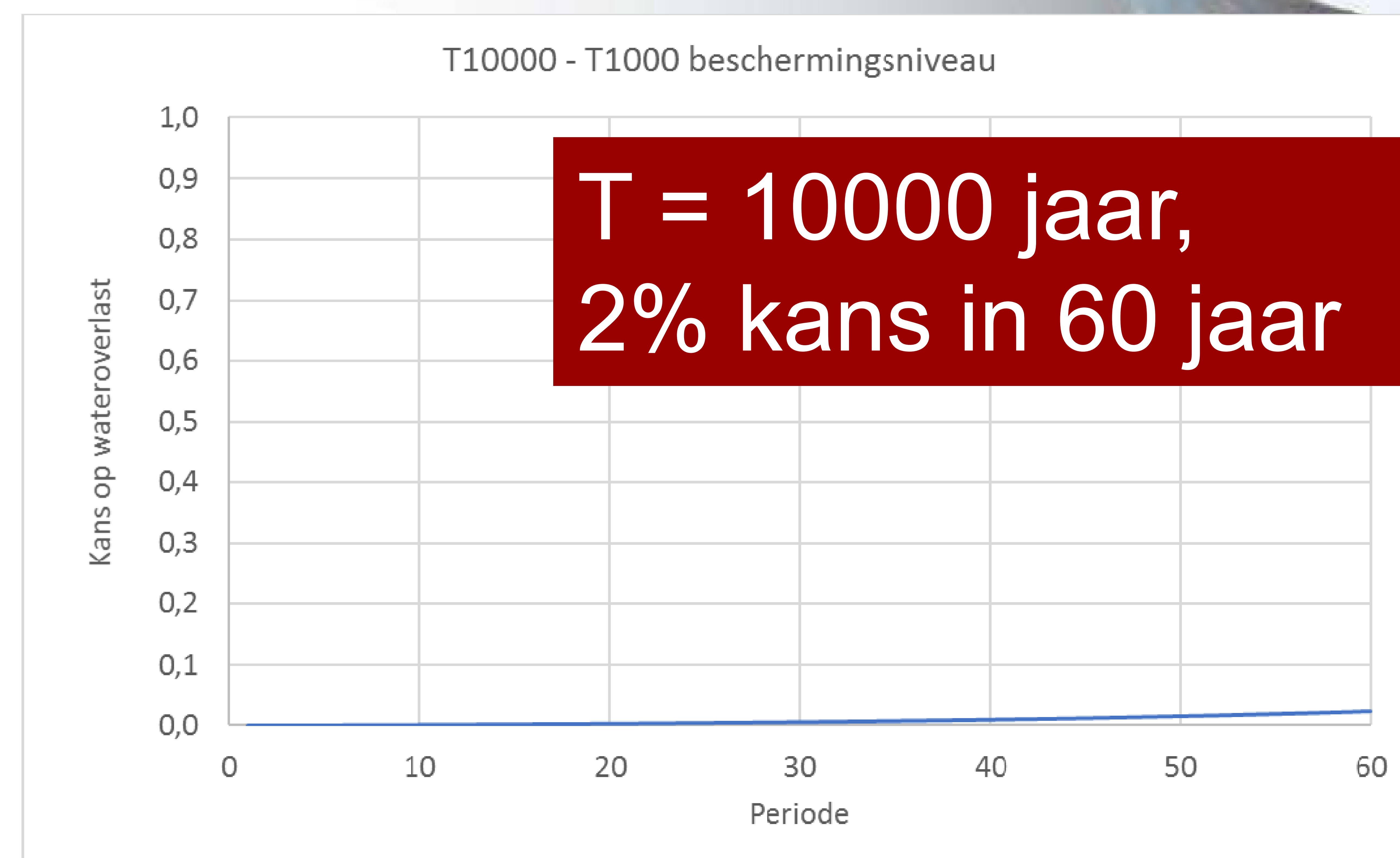
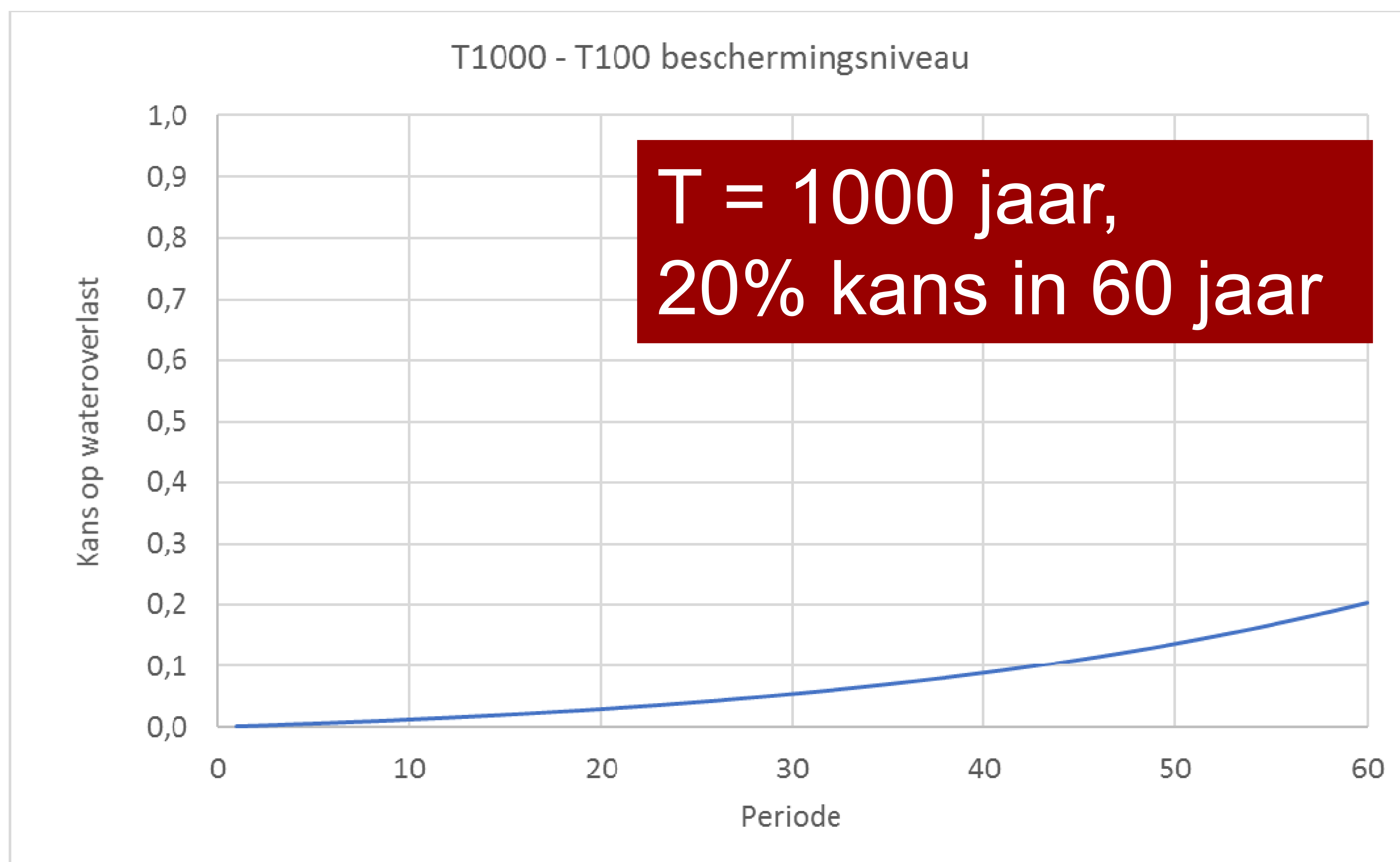
- 36 miljard metingen in radarvakken van 1 km²
- >70 keer per jaar valt > 60 mm in een uur ergens in NL
- Radar geeft eerder een onderschatting van extremen

Regen ergens in Nederland / stad

Wat is een redelijke kans op overlast?

2 of 20% kans op minimaal 1 keer overlast in 60 jaar?

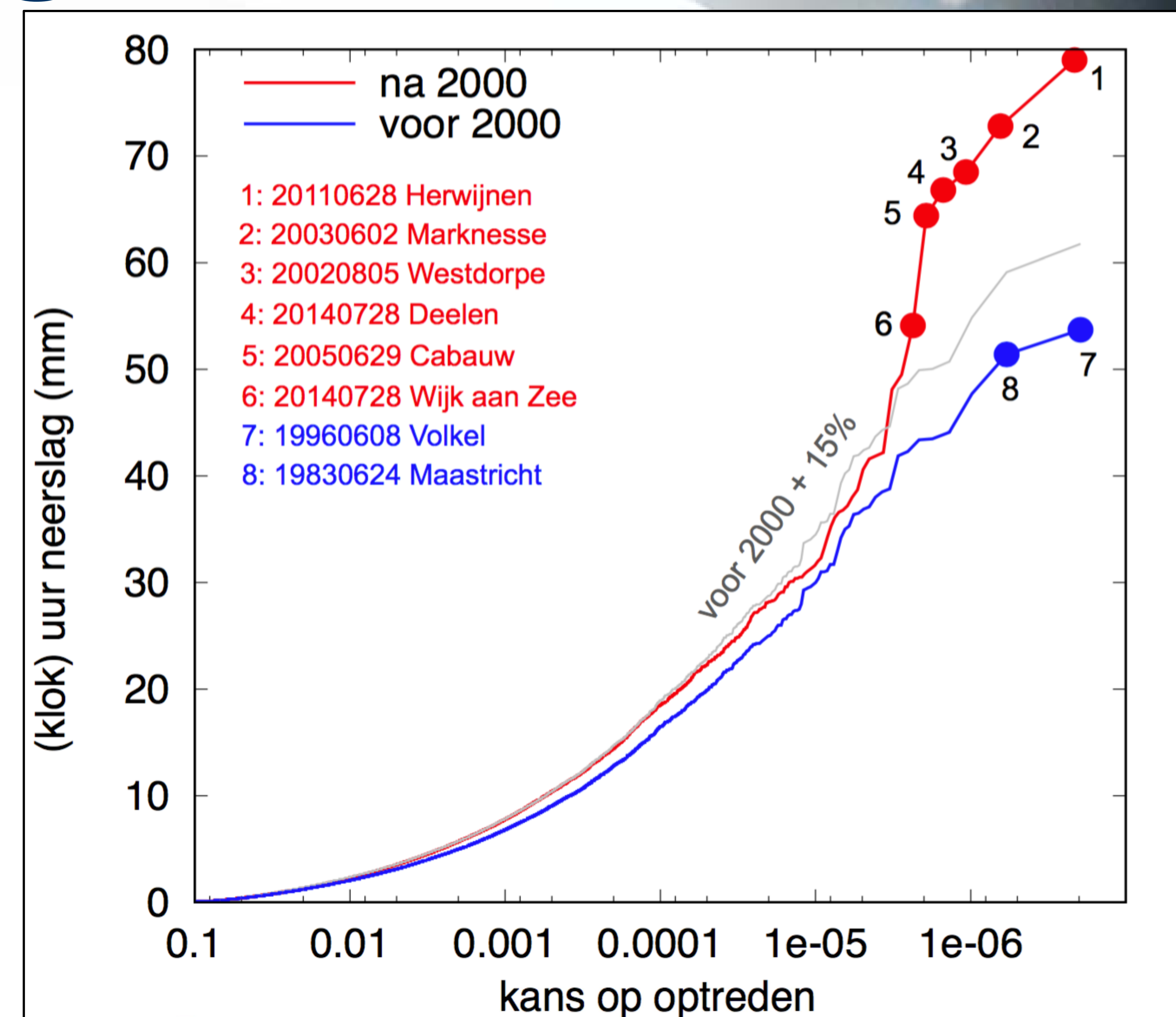
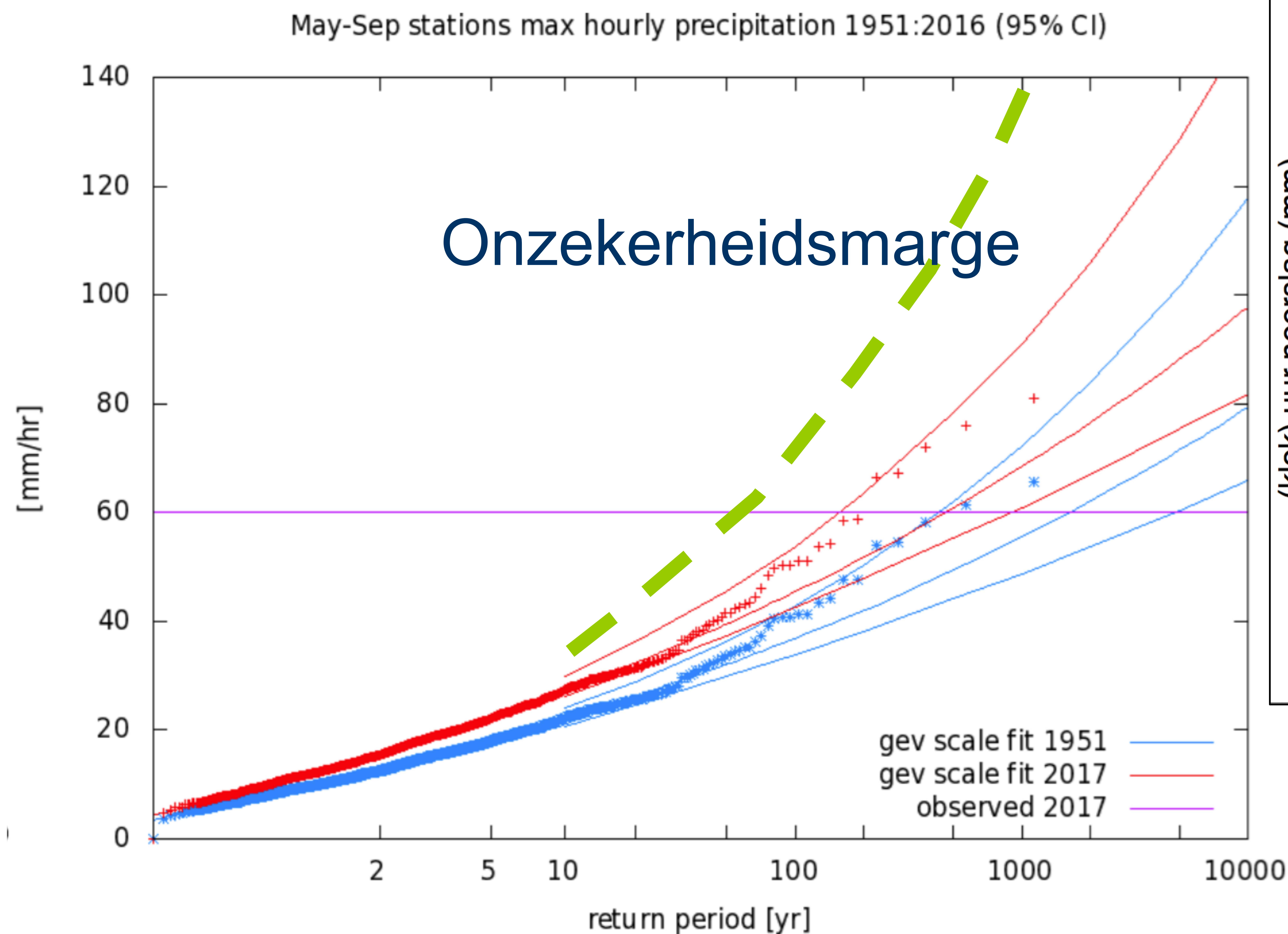

Wat is extreme neerslag?

- T100, 1000 of 10000 jaar
- Norm voor lokale situaties

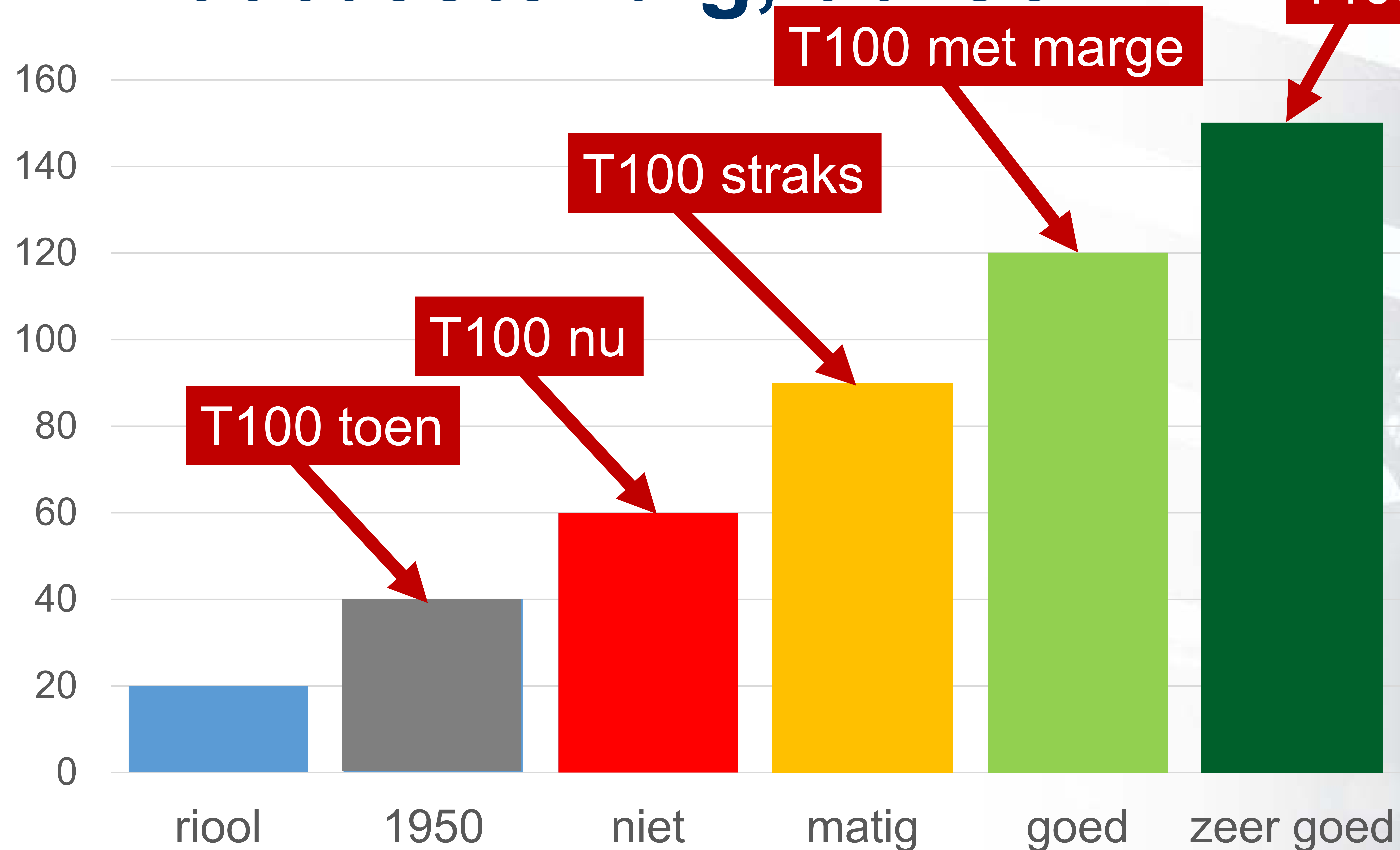
Nieuwe statistiek, AWS

Lenderink en
van Oldenborgh
(KNMI)

Klimaatbestendig, uursom !

Welke maatregelen werken ?

- FOCUS op regenwateroverlast
- Verwerken van enorme en ongekeende hoeveelheden water

Klimaatontwikkeling !

- Commerciële kans, ook voor avonturiers.
- Normale problemen toegeschreven aan klimaat.
- Integrale benadering mist vaak inhoud, synergie van maatregelen vaak overdreven.
- Veel fictie en weinig feitelijke onderbouwing.

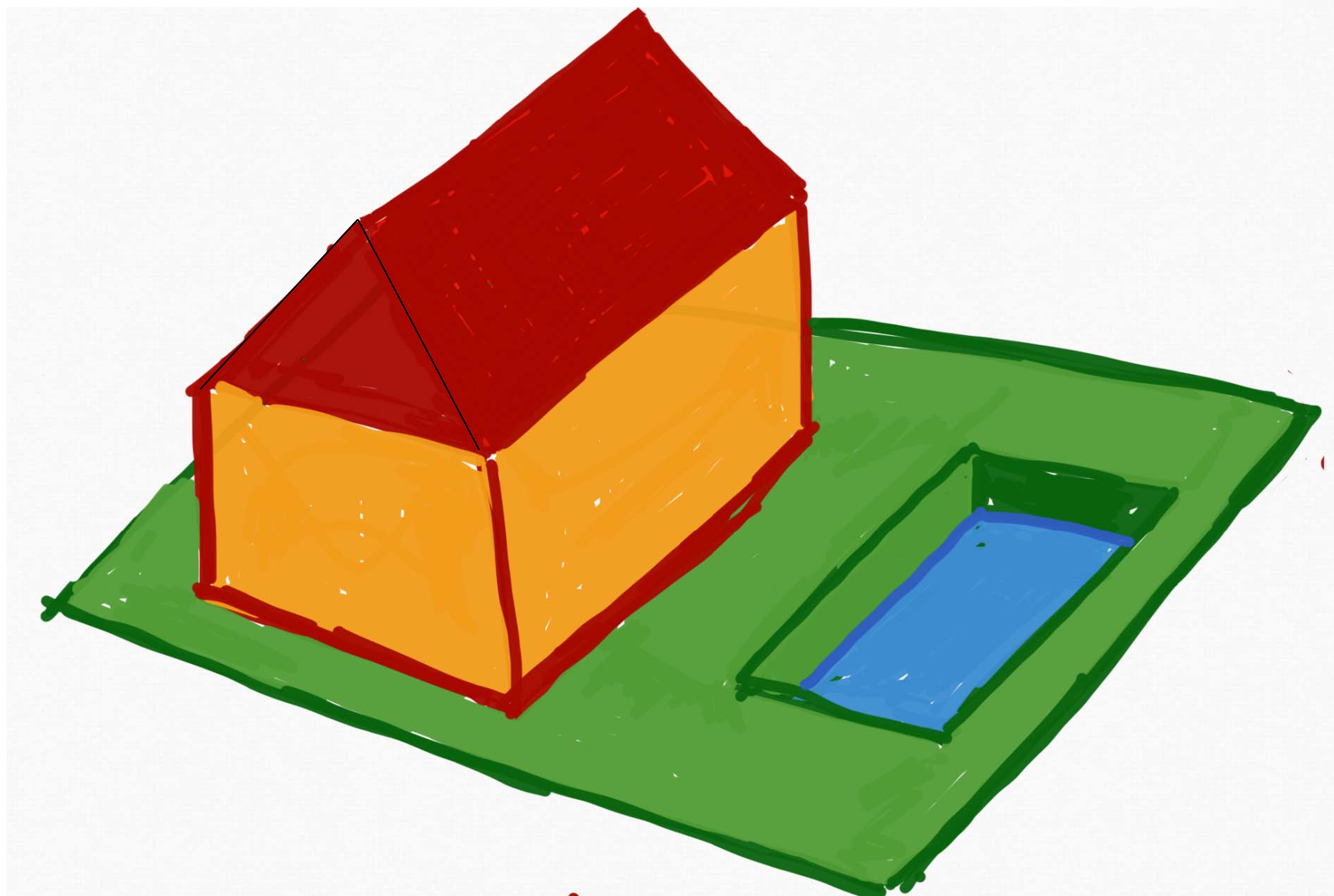

Maatregelen principes

- Opvangen en tijdelijk bergen.
- Verspreiden over de ruimte.
- Verplaatsen naar buiten het gebied.
- Lokaal verwerken naar bodem en atmosfeer.

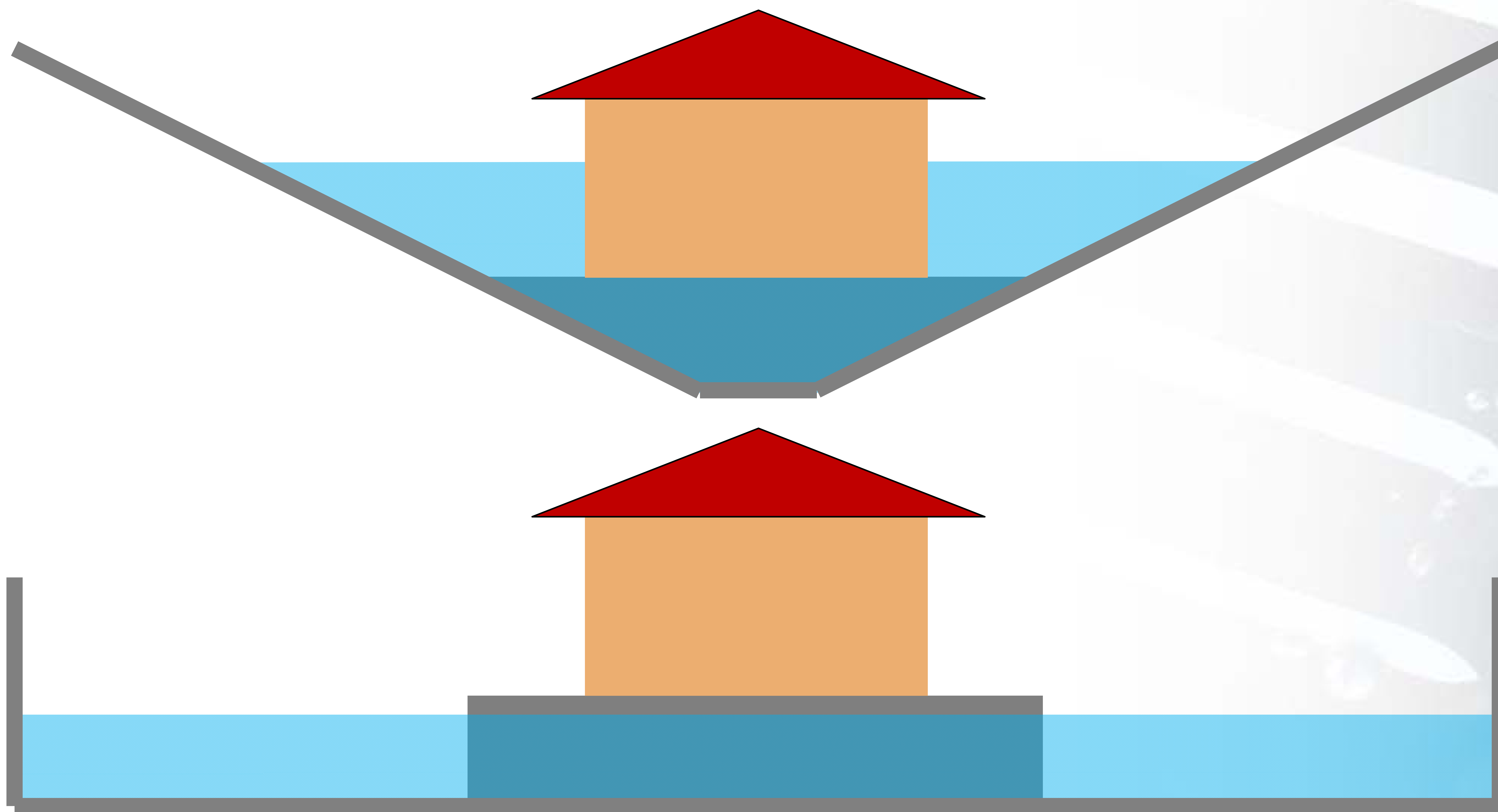

Opvangen en tijdelijk bergen

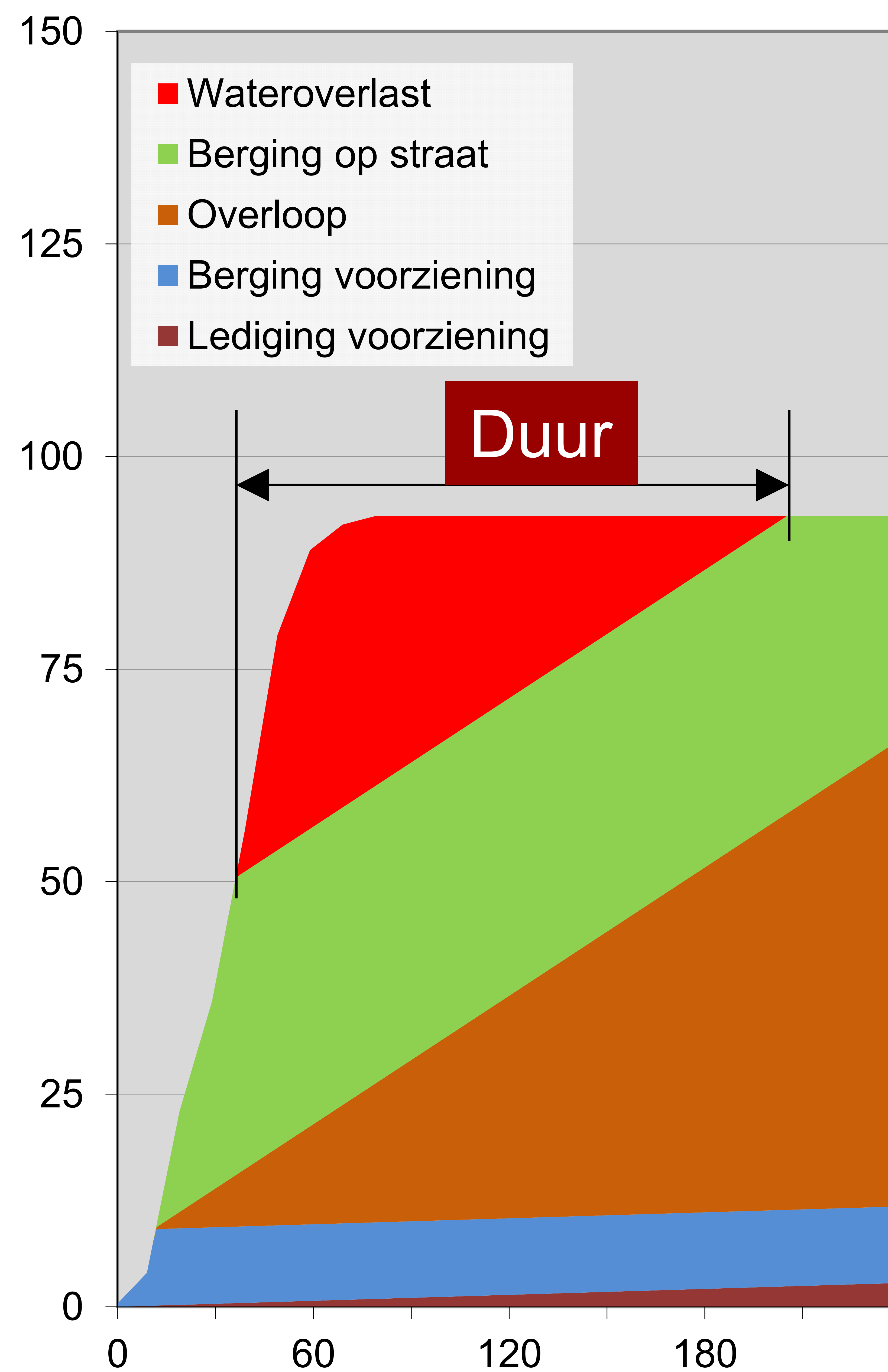

Water verspreiden over ruimte

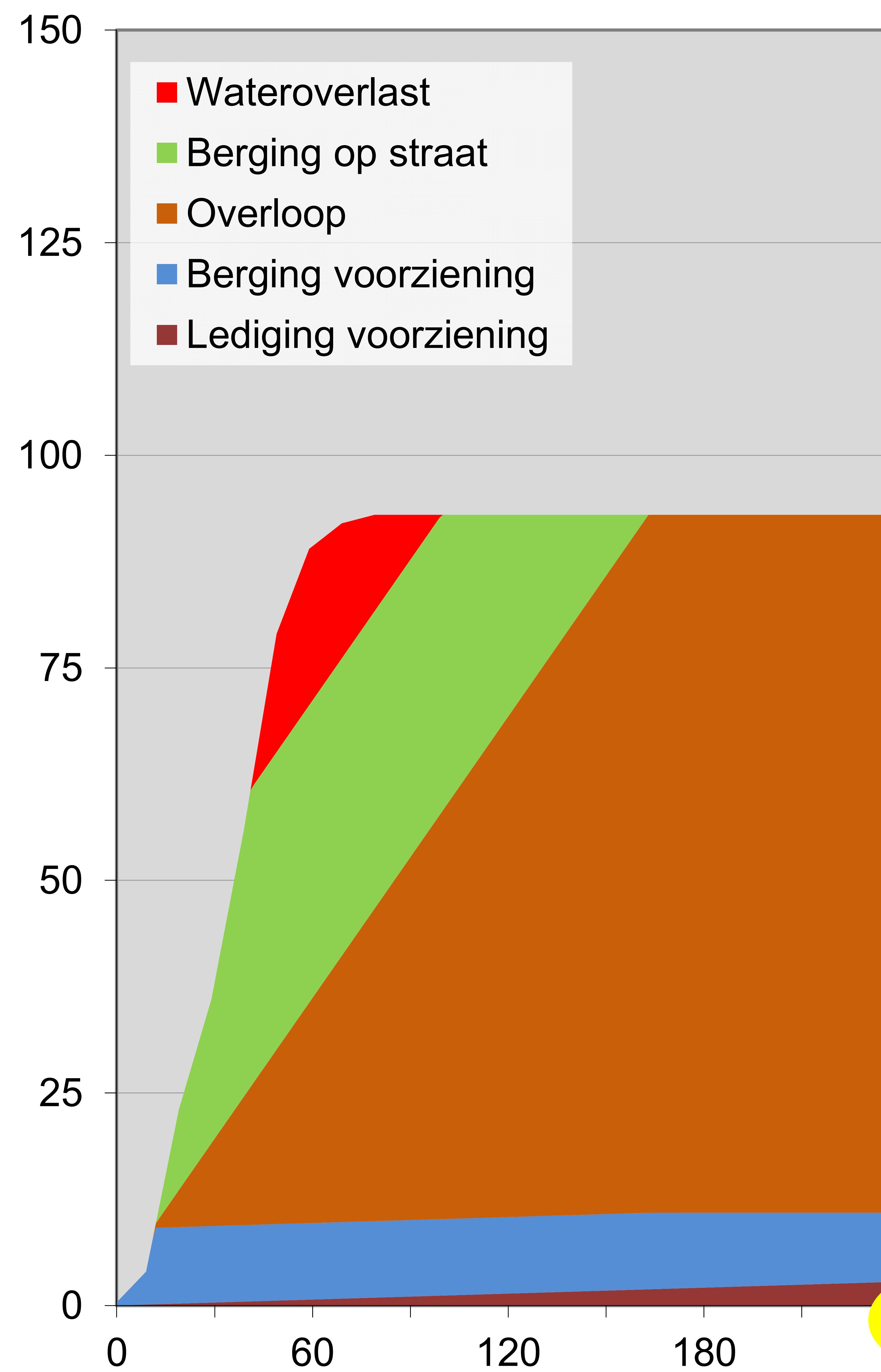

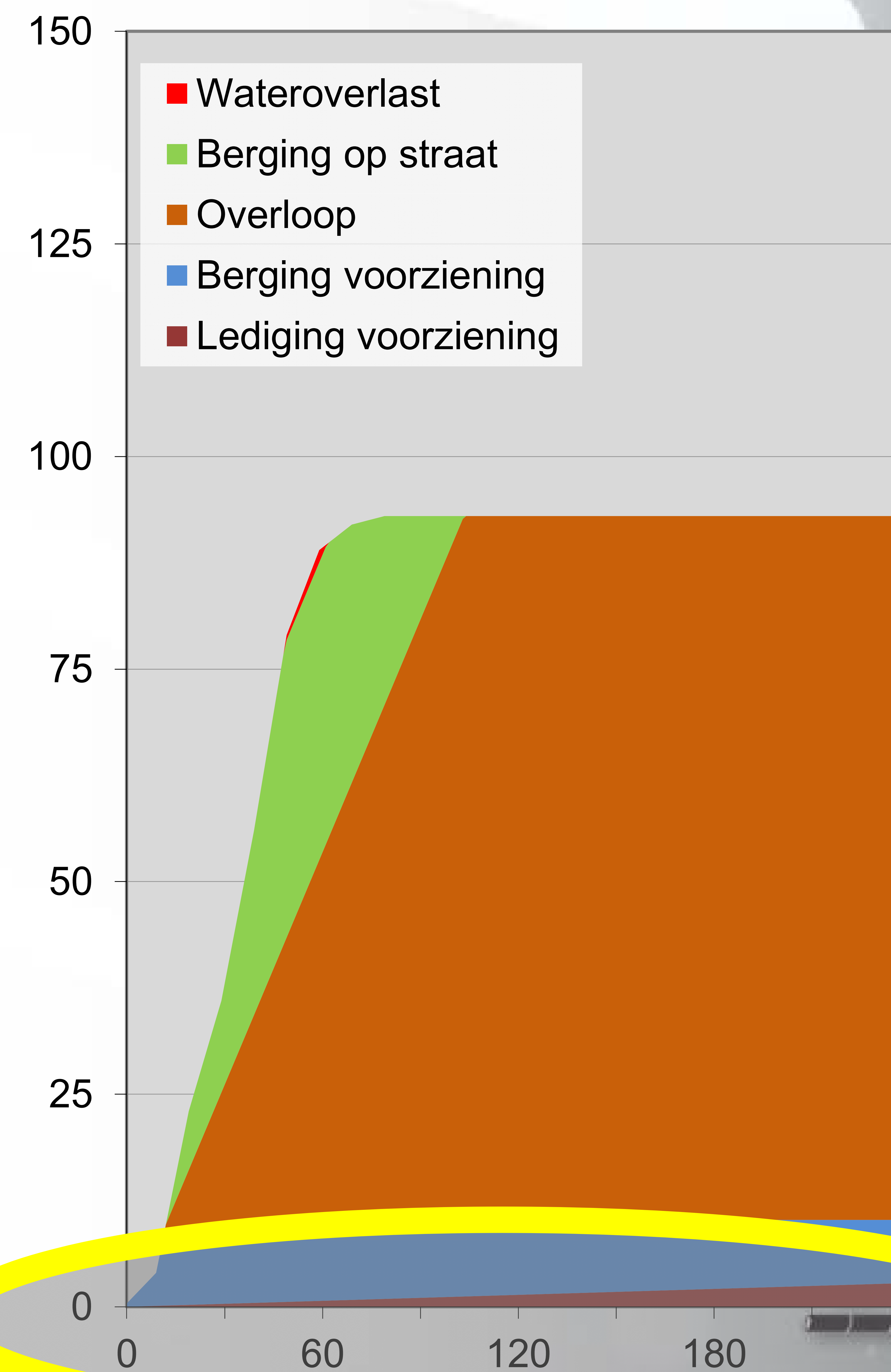
Verplaatsen naar buiten gebied

40 l/s/ha

90 l/s/ha

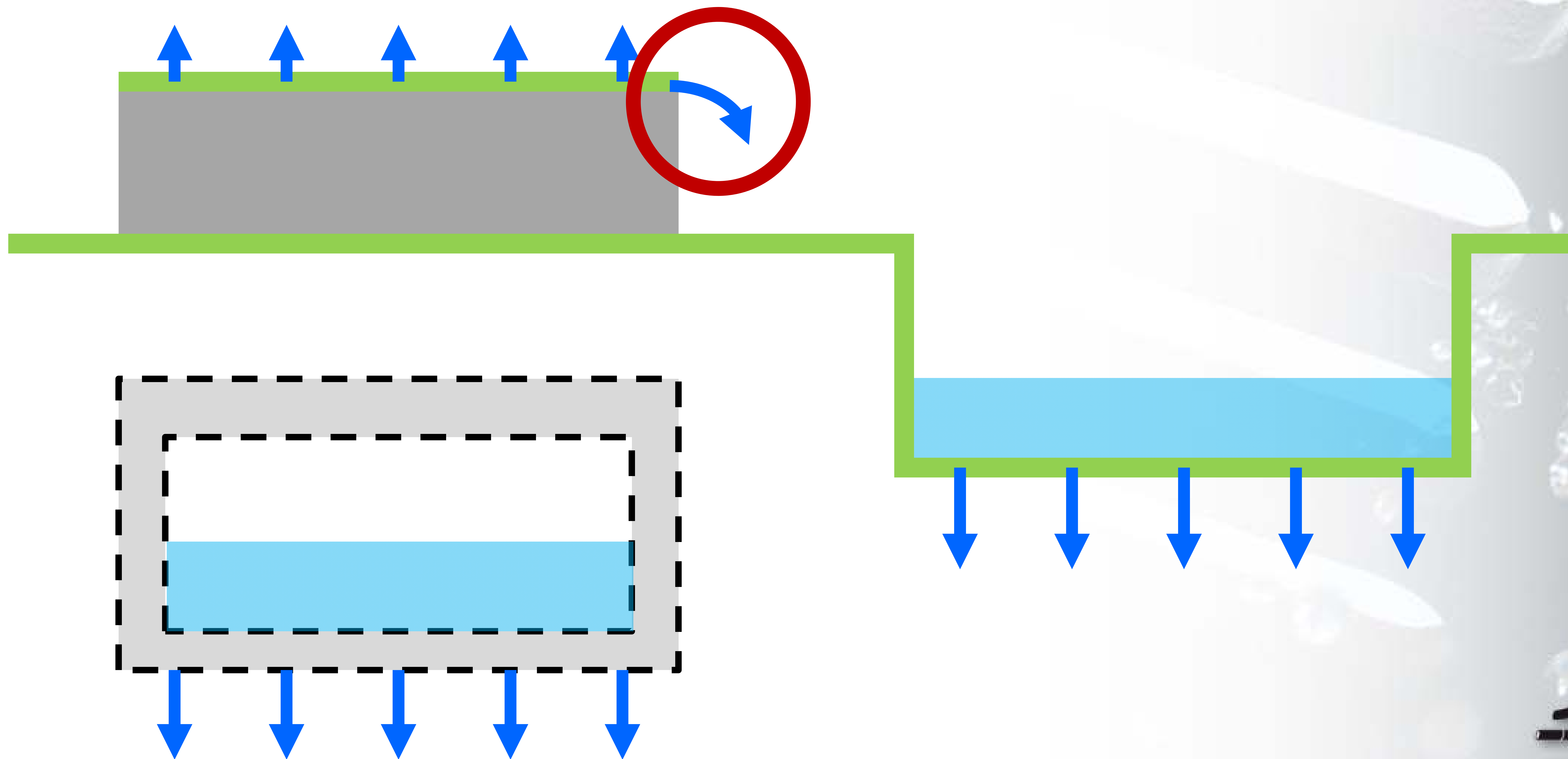

150 l/s/ha

Lediging

Lokaal verwerken

Kanttekeningen

- Infiltratievoorzieningen slibben geleidelijk dicht.
- Voorzieningen voor het be/ontluchten van de riolering zijn noodzakelijk bij afkoppelen regenpijpen.
- Vertraagd afvoeren van daken is niet zo eenvoudig.

Welke maatregelen werken niet

- Verminderen verharding, minimaal effect.
- Eenvoudige groene daken, minimaal effect.
- Regenton, geen effect.

Welke maatregel werken wel

- Bouwpeilen van woningen !
- Bergen van regenwater op of onder de straat.
- Verspreiden en verplaatsen
- Doorlatende verharding, beter dan groen?

Overzicht doelen en effecten

Maatregeleneffectiviteit doelen	Water overlast	Hitte locaal	Droogte	Milieu	Bio divers	Effect bijdrage
Bouwpeil woning	*****	-	-	-	-	***
Afkoppelen naar tuin	**	-	*	***	-	**
Afkoppelen naar berging in tuin	*****	-	*	***	-	**
Minder verharding	**	*	-	-	***	-
Groen dak traditioneel	*	**	-	**	***	*
Groen dak met berging	**	***	-	**	***	*
Water dak met berging	**	-	-	**	-	*
Water dak met gestuurde berging	**	**	-	**	-	*
Groene berging openbaar	***	*	-	-	-	
Onder straat berging	*****	-	-	-	-	
Bomen		*****	**	-	**	
Capaciteit rioolstelsel	***	-	-	-	-	***

Conclusies

- Samengevat
- Statements

Inhoudelijk

- Functioneren rioolstelsel belangrijk maar niet doorslaggevend bij regenwateroverlast.
- Steek de kop niet in het zand voor de echt extreme buien.
- Waterberging is essentieel om regenwater de tijd te geven om te infiltreren, te verdampen of af te voeren.

Boodschap

- Bij de ontwikkeling extreme buien gaat het om ongekeende hoeveelheden regenwater.
- Ervaring opbouwen belangrijk en lastig met zelden voorkomende situaties. We moeten ons voorbereiden op situaties die we nog niet zagen
- We moeten proactief gaan bedenken hoe we kunnen reageren.

Belangrijk

- Verantwoordelijkheid nemen! Kijk over de muur van je eigen hok.
- Alle vakdisciplines moeten kunnen bedenken dat water naar beneden stroomt !!!
- Ervaringen van (ook bijna) rampen goed vastleggen om te kunnen leren.

Uitdaging

- Innovatie is voor 10% inspiratie en voor 90% transpiratie, daar moeten we hard aan werken!
- De lat hoog leggen stimuleert creativiteit en inventiviteit. Kleine beetjes helpen niet.
- Ingewikkelde oplossingen houden zelden lang stand. Eenvoud is het kenmerk van het ware.